

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

21. veebruar 2013*

Liidu kodakondsus — Töötajate vaba liikumine — Võrdse kohtlemise põhimõte — ELTL artikli 45 lõige 2 — Määrus (EMÜ) nr 1612/68 — Artikli 7 lõige 2 — Direktiiv 2004/38/EÜ — Artikli 24 lõiked 1 ja 2 — Võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine seoses õpinguteks ettenähtud toimetulekutoetusega stipendiumi või õppelaenu vormis — Liidu kodanik, kes õpib vastuvõtvast liikmesriigis — Õpingutega alustamisele eelnev ja järgnev töötamine — Asjaomase isiku peamine eesmärk vastuvõtva liikmesriigi territooriumile sisenemisel — Mõju tema töötaja staatusele ja stipendiumi saamise õigusele

Kohtuasjas C-46/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtte (Taani) 24. jaanuari 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. jaanuaril 2012, menetluses

L. N.

versus

Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (ettekandja), C. Toader ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 28. novembri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

- Taani valitsus, esindajad: V. Pasternak Jørgensen ja C. Thorning,
- Norra valitsus, esindajad: E. Leonhardsen, M. Emberland ja B. Gabrielsen,
- Euroopa Komisjon, esindajad: D. Roussanov ja C. Barslev,
- arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

* Kohtumenetluse keel: taani.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46), artikli 7 lõike 1 punkti c ja artikli 24 lõiget 2.
- 2 See eelotsusetaotlus esitati L. N. ja Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (kõrghariduse ja õppetoetuste amet, edaspidi „VUS”) vahelises vaidluses selle üle, et viimane keeldus talle õppetoetust andmast.

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

Määrus (EMÜ) nr 1612/68

- 3 Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15) artikkel 7 sätestab:

„1. Töötajat, kes on liikmesriigi kodanik, ei tohi teise liikmesriigi territooriumil tema kodakondsuse tõttu kohelda ükskõik milliste tööhõive- ja töötingimuste suhtes teisiti kui selle riigi kodanikest töötajaid, eelkõige seoses töötasu, vallandamise ja töötuks jäämise puhul tööle ennistamise või uue töökoha leidmisega.

2. Tal on samad sotsiaalsed ja maksusoodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel.

[...]”

Direktiiv 2004/38

- 4 Direktiivi 2004/38 põhjendused 1, 3, 10, 20 ja 21 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Liidu kodakondsus annab igale liidu kodanikule esmase ja individuaalse õiguse liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada, kui asutamislepinguga ja selle rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.

[...]

(3) Kui liikmesriikide kodanikud kasutavad oma vaba liikumise ja elamise õigust, peaks nende põhistaatuseks olema liidu kodakondsus. Seepärast on oluline kodifitseerida ja üle vaadata olemasolevad ühenduse dokumendid, milles käsitletakse eraldi töötajaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid, samuti õpilasi ja muid mittetöötavaid isikuid, et lihtsustada ja tugevdada kõikide liidu kodanike vaba liikumise ja elamise õigust.

[...]

(10) Elamisõigust kasutavad isikud ei tohiks siiski vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalisüsteemi esialgse elamisperioodi jooksul põhjendamatult koormata. Seepärast peaks üle kolmekuulise perioodi puhul kehtestama liidu kodanike ja nende pereliikmete elamisõigusele tingimused.

[...]

(20) Kooskõlas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelamisega tuleks kõiki liidu kodanikke ja nende pereliikmeid, kes elavad käesoleva direktiivi alusel mõnes liikmesriigis, kohelda selles liikmesriigis asutamislepingus käsitletud valdkondades võrdselt kodanikega, kui asutamislepingus ja teistes õigusaktides ei ole selle kohta erisätteid.

(21) Siiski peab vastuvõttev liikmesriik ise otsustama, kas ta annab muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, selle staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele sotsiaali elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või töötajate puhul pikema aja jooksul või toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, enne alalise elamisõiguse omandamist.”

5 Direktiivi 2004/38 artikli 3 lõige 1 sätestab, et seda direktiivi kohaldatakse kõikide liidu kodanike suhtes, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole.

6 Direktiivi 2004/38 artikli 7 lõiked 1 ja 3 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

- a) nad tegutsevad vastuvõttas liikmesriigis töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjatena või
- b) neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalisüsteemi ja neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või
- c)
 - nad on kantud mõne sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõttas liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus, ning
 - neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus ja nad kinnitavad asjaomasele liikmesriigi asutusele avalduses või mõnes muus enda valitud dokumendis, et neil on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalisüsteemi [...]

[...]

3. Lõike 1 punkti a kohaldamisel säilitab liidu kodanik, kes ei ole enam töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse, kui ta:

[...]

d) osaleb tööalasel koolitusel. Kui töötaja ei ole töötu endast sõltumatutel põhjustel, nõuab tema töötaja staatuse säilitamine, et koolitus oleks seotud eelmise tööga.”

- 7 Direktiivi 2004/38 artikkel 24 „Võrdne kohtlemine” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui asutamislepingu ja teiseste õigusaktide erisätetes ei ole selgelt ette nähtud teisiti, koheldakse kõiki käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke asutamislepingu reguleerimisalas võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikega. Seda õigust saavad kasutada ka pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on seal elamisõigus või alaline elamisõigus.

2. Erandina lõikest 1 ei ole vastuvõttev liikmesriik kohustatud tagama õigust sotsiaalabile elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või, kui see on asjakohane, artikli 14 lõike 4 punktis b sätestatud pikema ajavahemiku jooksul, samuti pole ta kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenukena toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.”

Taani õigusnormid

- 8 Riiklikke õppetoetusi käsitleva 29. juuni 2009. aasta konsolideeritud seaduse nr 661 (*Folketingstidende* 2005/2006 L 95, lisa A, lk 2854) § 2a lõiked 2 ja 4 on sõnastatud järgmiselt:

„[...]

2. Õppekoha taotlejad, kes on liidu kodanikud või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi kodanikud ja nende pereliikmed, võivad saada riiklikku õppetoetust õpinguteks Taanis ja välisriigis [liidu] õiguses ja EMP lepingus ette nähtud tingimustel. Liidu ja EMP liikmesriigi kodanikel, kes ei ole Taani töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, ning nende pereliikmetel on õigus õppetoetusele pärast seda, kui nad on Taanis elanud jätkuvalt viis aastat [...]

[...]

4. Haridusminister kehtestab Taani kodakondseta isikutele õpinguteks Taanis ja välisriikides riikliku õppetoetuse andmise eeskirjad.”

- 9 Konsolideeritud seaduse nr 661 § 2a lõige 2 rakendati riiklikke õppetoetusi käsitleva 8. juuni 2009. aasta korralduse nr 455 (Bekendtgørelse nr 455 af 8. juni 2009 om statens uddannelsesstøtte) §-ga 67. See § 67 on sõnastatud järgmiselt:

„Liidu kodanikul, kes on Taanis töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja Euroopa Liidu õiguse alusel, on õigus saada õppetoetust Taani kodanikuga samadel tingimustel. Töötajaks või füüsilisest isikust ettevõtjaks liidu õiguse alusel loetakse ka liidu kodanik, kes oli varem Taanis töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, kui õpingud on sisuliselt ja ajaliselt seotud varasema tööga Taanis, või isik, kes on töötanud endast sõltumatutel põhjustel ja kes tervisest tulenevatel või tööturu olukorrast tingitud põhjustel vajab uut väljaõpet töö saamise eesmärgil valdkonnas, millel puudub sisuline ja ajaline seos varasema tööga Taanis.”

- 10 Euroopa Liidu õigusega hõlmatud välismaalaste Taanis elamist käsitleva 12. mai 2011. aasta korralduse nr 474 (Bekendtgørelse nr 474 af 12. maj 2011 om ophold i Danmark for udlændinge, der er omfattet af Den Europæiske Unions regler (EU-opholdsbekendtgørelsen)) § 3 sätestab:

„1. Liidu kodanikul, kes on Taanis töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, sealhulgas teenuseosutaja, on õigus elada Taanis kauem kui kolm kuud, mis on ette nähtud välismaalaste seaduse § 2 lõikes 1.

2. Liidu kodanik, kes varem vastas lõikele 1, kuid kes ei ole enam töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, säilitab töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse, kui ta

- 1) ei saa haiguse või õnnetuse tagajärjel ajutiselt töötada;
- 2) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on töötanud üle ühe aasta, ja on registreeritud asjaomases tööhõiveametis tööotsijaks;
- 3) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on lõpetanud alla aastase tähtajalise töölepingu, ja on tööotsijana registreeritud asjaomases tööhõiveametis,
- 4) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel esimese kaheteistkümnepäevase jooksul või endast sõltumatutel põhjustel ei ole enam füüsilisest isikust ettevõtja, ja on tööotsijana registreeritud asjaomases tööhõiveametis, või
- 5) osaleb tööalasel koolitusel, mis on seotud tema eelmise tööga või on endast sõltumatutel põhjustel töötanud ning osaleb mis tahes tööalasel koolitusel.

3. Liidu kodanik, kes vastab lõike 2 punktidele 3 või 4, säilitab töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse kuueks kuuks.

4. Liidu kodanikul, kes saabub Taani töö otsimiseks, on elamisõigus tööotsijana kuueks kuuks saabumisest arvates. Pärast seda on sellel isikul elamisõigus tööotsijana, kui on dokumentaalselt tõendatud, et ta endiselt tegeleb töö otsimisega ja tal on reaalne väljavaade tööd leida.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 11 Liidu kodanik L. N., kelle kodakondsust ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus märkinud, sisenes Taani 6. juunil 2009.
- 12 L. N-le pakuti 10. juunil 2009 täistööajaga tööd rahvusvahelises hulgemüügiettevõttes.
- 13 Piirkondlik haldusorgan väljastas 29. juunil 2009 L. N-le registreerimistunnistuse, mille kohaselt on ta registreeritud töötajana korralduse nr 474 § 3 alusel.
- 14 Toimikust ilmneb, et L. N. taotles õppekohta Copenhagen Business Schoolis (edaspidi „CBS”) enne viimast registreerimiskuupäeva ehk 15. märtsi 2009, ja seega enne Taani territooriumile sisenemist.
- 15 L. N. esitas 10. augustil 2009 taotluse õppetööstuse saamiseks alates 2009. aasta septembrist.
- 16 L. N. alustas oma õpinguid CBS-s 10. septembril 2009. Samal ajal lahkus L. N. töölt hulgemüügiettevõttes, kuid leidis seejärel uue osalise tööajaga töökoha.
- 17 VUS teatas 27. oktoobril 2009 L. N-le, et tema õppetööstuse taotlus jäeti rahuldamata.
- 18 L. N. esitas 30. oktoobril 2009 selle otsuse peale Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøttele kaebuse, tuginedes oma „töötaja” staatusele ELTL artikli 45 tähenduses ja oma õigusele saada õppetööstust.

- 19 VUS taotles 7. detsembril 2009 kohalikult haldusorganilt teavet selle kohta, kas L. N. vastab töötaja staatuse tingimustele ELTL artikli 45 tähenduses. Esmalt teatas see haldusorgan 11. detsembril 2009. aasta kirjas, et L. N. loeti „töötajaks” ajavahemikul 29. juunist 2009 kuni 10. septembrini 2009. Järgmiseks teatas haldusorgan 12. aprilli 2010. aasta kirjas L. N-le, et tema Taanis elamisõiguse alus oli muudetud töötajast õpilaseks, kuna asjaomane isik oli tulnud Taani peamise eesmärgiga seal õppida.
- 20 VUS saatis 28. septembri 2010. aasta kirjaga kaebuse edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtusse. Selles kirjas ta märkis, et selle asja tõendite hindamisel tuleb arvesse võtta asjaolu, et L. N. oli saatnud sisseastumistaotluse CBS enne sellesse liikmesriiki saabumist ning alustas õpingutega pisut enam kui kaks kuud pärast saabumist. Sellest tulenevalt on VUS arvamusel, et L. N. ei vasta töötaja staatuse tingimustele.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus võttis 31. augustil 2011 ühendust VUS-ga ja palus tal selgitada, kas L. N. vastab „töötaja” määratlusele liidu õiguses. Ka palus see kohus VUS-il pöörduda piirkondliku haldusasutuse poole, et samu asjaolusid selgitada. VUS märkis, et tema arvates puudub põhjus kahelda piirkondliku haldusasutuse varasemas otsuses L. N. elamisõiguse aluse kohta.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti c ja artikli 24 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et õpilasena määratletud isikul ei ole õigust saada õppetootust, vaatamata sellele, et selle isiku saab määratleda ka „töötajana”. Ta juhib tähelepanu asjaolule, et selle direktiivi artikli 7 lõike 1 punkt c määratleb õpilase isikuna, kes on kantud era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, ja kelle „peamiseks eesmärgiks on õpingud”.
- 23 Neil asjaoludel otsustas Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtte menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [2004/38] artikli 7 lõike 1 punkti c koostoimes artikli 24 lõikega 2 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik (vastuvõttev liikmesriik) võib, hinnates seda, kas tegemist on õpinguteks toimetulekutoetust saama õigustatud töötajaga, arvestada asjaoluga, et vastuvõtvasse liikmesriiki saabudes on selle isiku peamiseks kavatsuseks seal õppida, mistõttu ei ole see liikmesriik eespool nimetatud direktiivi artikli 24 lõike 2 alusel kohustatud andma sellele isikule toetust?”

Eelotsuse küsimus

- 24 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti c ja artikli 24 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et liidu kodanik, kes vastuvõtvas liikmesriigis õpib ja samal ajal seal ka töötab, võib jääda ilma toimetulekutoetusest õpinguteks, mida antakse selle liikmesriigi kodanikele, juhul kui nimetatud liikmesriiki sisenemisel oli tema peamine kavatsus seal õppida.
- 25 Kõigepealt tuleb märkida, et ELTL artikli 20 lõike 1 kohaselt on iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, liidu kodanik.
- 26 See staatus on nii neil õpilastel, kes on pärit muudest liikmesriikidest kui vastuvõttev liikmesriik ja kes õpivad viimati nimetatud liikmesriigis, kui ka liikmesriikide kodanikel, kellel on „töötaja” staatus ELTL artikli 45 tähenduses, kui nad on mõne liikmesriigi kodanikud.
- 27 Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et liikmesriikide kodanike põhistaatus on olla liidu kodanik, mis tähendab, et liikmesriikide kodanikke, kes on samas olukorras, tuleb EL toimimise lepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades kohelda seaduse ees võrdselt, sõltumata nende

kodakondsusest ja ilma et see piiraks otsesõnu ette nähtud erandite kohaldamist (20. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-184/99: Grzelczyk, EKL 2001, lk I-6193, punkt 31, ja 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-224/98: D’Hoop, EKL 2002, lk I-6191, punkt 28).

- 28 Iga liidu kodanik võib seega tugineda ELTL artiklis 18 sätestatud ja muudes aluslepingu sätetes ning direktiivi 2004/38 artiklis 24 täpsustatud keelule – mis keelab igasuguse diskrimineerimise kodakondsuse alusel – kõigis olukordades, mis kuuluvad liidu õiguse esemlisse kohaldamisalasse. Need olukorrad hõlmavad eelkõige juhtumeid, kui kasutatakse ELTL artiklis 45 sätestatud põhivabadusi ning ELTL artiklis 21 sätestatud põhivabadust liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil (vt 12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martínez Sala, EKL 1998, lk I-2691, punkt 63; eespool viidatud kohtuotsus Grzelczyk, punktid 32 ja 33; 15. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas C-209/03: Bidar, EKL 2005, lk I-2119, punktid 32 ja 33, ning 4. oktoobri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-75/11: komisjon vs. Austria, punkt 39).
- 29 Ühestki aluslepingu sättest ei ole võimalik järeldada, et liidu kodanikest õpilased jääksid aluslepinguga liidu kodanikele antud õigustest ilma juhul, kui nad liiguvad teise liikmesriiki eesmärgiga jätkata seal oma õpinguid, sealhulgas õigustest, mis on antud neile kodanikele, kui nad teevad vastuvõtvas liikmesriigis palgalist tööd (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Grzelczyk, punkt 35, ja Bidar, punkt 34).
- 30 Siit järeldub, et liikmesriigi kodanik, kes õpib vastuvõtvas liikmesriigis või teeb selles liikmesriigis tööd ja omab „töötaja” staatust ELTL artikli 45 tähenduses, võib tugineda ELTL artiklites 18, 21 ja/või 45 sätestatud õigusele liikuda ja elada vabalt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil, ilma et teda võiks kodakondsuse alusel otseselt või kaudselt diskrimineerida.
- 31 Nii Taani kui Norra valitsus väidavad siiski, et direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti c sätteid koostoimes artikli 24 lõikega 2 tuleb tõlgendada nii, et liidu kodanik, kes täismahus õppekava alusel õpib vastuvõtvas liikmesriigis ja kes on sellel eesmärgil sisenenud selle liikmesriigi territooriumile, võib esimese viie riigis elatud aasta jooksul jääda õpinguteks toimetulekutoetuse saajate hulgast välja, isegi kui ta õpingute kõrvalt teeb osalise tööajaga tööd.
- 32 Selles osas tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 2 sätestab, et liikmesriik ei ole kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenuena toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.
- 33 Erandina ELTL artiklis 18 ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõttest, mida direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 1 üksnes konkreetselt väljendab, tuleb selle artikli 24 lõiget 2 tõlgendada Euroopa Kohtu sõnul kitsalt ja kooskõlas aluslepingu sätetega, sealhulgas nendega, mis puudutavad liidu kodakondsust ja töötajate vaba liikumist (vt selle kohta 4. juuni 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-22/08 ja C-23/08: Vatsouras ja Koupatantze, EKL 2009, lk I-4585, punkt 44, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Austria, punktid 54 ja 56).
- 34 Euroopa Kohtule esitatud materjalidest ilmneb, et toetus, mida L. N. taotles, kujutab endast toimetulekutoetust õpinguteks stipendiumide või õppelaenude vormis. See toetus võib seega kuuluda erandi alla võrdse kohtlemise põhimõttest, mis on ette nähtud direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2.
- 35 Siiski, nagu selgelt ilmneb viimati nimetatud sätte sõnastusest, ei puuduta see erand alalist elamisluba omavaid isikuid ega ka „töötaja[id], füüsilisest isikust ettevõtja[id], sellise staatuse säilitanud isiku[id] ja nende pereliikme[id]”.

- 36 Kuigi vastab tõele, et direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkt c näeb ette, et liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui nad on kantud mõne „era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja” selle sätte tähenduses „ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud”, ei järeldu siiski sellest viimasest täpsustusest, et neile tingimustele vastav liidu kodanik jääb selle tõttu automaatselt ilma „töötaja” staatusest ELTL artikli 45 tähenduses.
- 37 Eelotsusetaotlusest ja Euroopa Kohtule esitatud selgitustest ilmneb, et L. N. tegi alates vastuvõtva liikmesriigi territooriumile saabumisest palgalist täistööajaga tööd, ning et sellest ajast, kui tema õpingud algasid, on ta töötanud osalise tööajaga.
- 38 Toimikust nähtub veel, et õpinguteks toimetulekutoetust keelduti talle andmast põhjendusel, et ta oli sisenenud selle liikmesriigi territooriumile peamise kavatsusega seal õppida, ning pädevate ametiasutuste sõnul jätab tema Taanis viibimise eesmärk ta seega ilma „töötaja” staatusest ELTL artikli 45 tähenduses.
- 39 Siiski tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 45 sätestatud mõistel „töötaja” liidu õiguses iseseisev tähendus ja seda ei tohi tõlgendada kitsendavalt (vt selle kohta eelkõige 3. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas 66/85: Lawrie-Blum, EKL 1986, lk 2121, punkt 16; 21. juuni 1988. aasta otsus kohtuasjas 197/86: Brown, EKL 1988, lk 3205, punkt 21; 26. veebruari 1992. aasta otsus kohtuasjas C-3/90: Bernini, EKL 1992, lk I-1071, punkt 14, ja 6. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-413/01: Ninni-Orasche, EKL 2003, lk I-13187, punkt 23).
- 40 Lisaks tuleb seda mõistet määratleda töösuhet iseloomustavate objektiivsete kriteeriumide põhjal, võttes arvesse asjaomase isiku õigusi ja kohustusi. Töösuhetele on iseloomulik olukord, kus töötaja osutab teatava aja jooksul teisele isikule tema juhtimise all teenuseid, mille eest ta saab tasu (vt eespool viidatud kohtuotsused Lawrie-Blum, punkt 17; Ninni-Orasche, punkt 24, ja Vatsouras ja Koupatantze, punkt 26).
- 41 Nimetatud tasu piiratud suurus, selleks vajaminevate vahendite päritolu, asjaomase isiku suurem või väiksem tootlikkus või asjaolu, et ta töötas nädalas vaid vähendatud tööajaga, ei oma mingit mõju hageja „töötajana” määratlemisele ELTL artikli 45 tähenduses (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Lawrie-Blum, punkt 21; 31. mai 1989. aasta otsus kohtuasjas 344/87: Bettray, EKL 1989, lk 1621, punkt 15, ja eespool viidatud kohtuotsus Bernini, punkt 16).
- 42 „Töötajana” kvalifitseerimiseks on vajalik, et isiku tegevus oleks tegelik ja tulemuslik, välistades tegevused, mis on nii ebaolulised, et neid tuleb pidada kõrval- või lisategevuseks (vt eelkõige 23. märtsi 1982. aasta otsus kohtuasjas 53/81: Levin, EKL 1982, lk 1035, punkt 17, ja eespool viidatud kohtuotsus Vatsouras ja Koupatantze, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Selle tingimuse kontrollimisel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtuma objektiivsetest kriteeriumidest ja hindama igakülgset kõiki asjaolusid, mis on seotud tehtava töö ja kõne all oleva töösuhete olemusega (eespool viidatud kohtuotsus Ninni-Orasche, punkt 27).
- 44 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses analüüsida kõiki töösuhet iseloomustavaid tegureid, tegemaks kindlaks, kas töö, mida L. N. tegi enne ja pärast õpingutega alustamist, oli tegelik ja tulemuslik, ning kas tal sellest tulenevalt oli töötaja staatus. Nimelt on eelotsusetaotluse esitanud kohus ainus, kellel on otsene ülevaade põhikohtuasja asjaoludest ja tõenditest, mis iseloomustavad põhikohtuasja hageja töösuhet, ja seetõttu on ta vajalike kontrollimiste läbiviimiseks paremal positsioonil.

- 45 Kuna eelotsusetaotlus ei sisalda ühtki viidet, mis võiks äratada kahtlust selle suhtes, et L. N. töösuhteid tema tööandjatega iseloomustaksid sellised tunnused, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 40 kirjeldatud töösuhte puhul, siis on eelkõige eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne teha kindlaks, et põhikohtuasja hageja tegevus ei oleks nii ebaoluline, et seda tuleb pidada üksnes kõrval- või lisategevuseks.
- 46 Mis puudutab Taani ja Norra valitsuse argumenti, mille kohaselt põhikohtuasja hageja kavatsus Taani territooriumile sisenedes seal õppida jätab ta ilma „töötaja” staatusest ELTL artikli 45 tähenduses, siis piisab meeldetuletusest, et kui hinnata seda, kas töösuhe saab anda „töötaja” staatuse selle sätte tähenduses, ei oma asjaomase isiku tegevus enne ja pärast töötamise perioodi tähtsust tema töötaja staatuse kindlaksmääramisel selle sätte tähenduses. Nimelt ei ole need tegurid mingil moel seotud objektiivsete kriteeriumidega, mis on välja toodud käesoleva kohtuotsuse punktis 40 viidatud kohtupraktikas (eespool viidatud kohtuotsus Ninni-Orasche, punkt 28).
- 47 Selles osas tuleb rõhutada, et mõiste „töötaja” määratlus ELTL artikli 45 tähenduses väljendab tingimust, mis on töötajate vaba liikumise põhimõtte enda lahutamatu osa, et liidu õiguses selle vabadusega antud soodustusi saavad taotleda üksnes need isikud, kes tegelikult teevad või tõsiselt soovivad teha palgalist tööd. See ei tähenda siiski seda, et nimetatud vabaduse kasutamise saaks sõltuvusse seada sellest, millisel eesmärgil liikmesriigi kodanik vastuvõtva liikmesriigi territooriumile sisenemist ja seal elamist taotles, juhul kui ta seal tegelikult ja tõhusalt töötab või tahab seda teha. Kui see tingimus on kord juba täidetud, ei oma tähtsust, millised kavatsused ajendasid töötajat asjaomases liikmesriigis tööd otsima, ning neid ei tohi ka arvesse võtta (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Levin, punktid 21 ja 22, ning 23. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-109/01: Akrich, EKL 2003, lk I-9607, punkt 55).
- 48 Juhuks kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et L. N-i tuleb käsitada kui „töötajat” ELTL artikli 45 tähenduses, tuleb märkida, et liidu kodanikule õpinguteks toimetulekutoetuse maksimisest keeldumine rikub selle kodaniku töötaja staatusest tulenevat õigust võrdsele kohtlemisele.
- 49 Nimelt, kui liidu kodanik kasutab ELTL artiklis 45 tagatud töötajate õigust vabalt liikuda, siis on tal vastuvõttavas liikmesriigis vastavalt määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikele 2 samad sotsiaalsed soodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel.
- 50 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et toimetulekutoetus õpinguteks on sotsiaalne soodustus määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 tähenduses (vt 21. juuni 1988. aasta otsus kohtuasjas 39/86: Lair, EKL 1988, lk 3161, punktid 23 ja 24, ning eespool viidatud kohtuotsus Bernini, punkt 23).
- 51 Eeltoodut arvesse võttes tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti c ja artikli 24 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et liidu kodanikule, kes vastuvõttavas liikmesriigis õpib ja samal ajal teeb seal tegelikku ja tulemuslikku tööd, mis annab talle „töötaja” staatuse ELTL artikli 45 tähenduses, ei saa keelduda andmast õpinguteks toimetulekutoetust, mida antakse selle liikmesriigi kodanikele. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on uurida faktilisi asjaolusid, mis on vajalikud hindamiseks, kas põhikohtuasja hageja tegevused on piisavad selle staatuse omandamiseks. Asjaolu, et asjaomane isik sisenes vastuvõtva liikmesriigi territooriumile peamise kavatsusega seal õppida, ei oma tähtsust tema „töötaja” staatuse kindlaksmääramisel ELTL artikli 45 tähenduses, ja järelikult ka selle kindlaksmääramisel, kas tal on õigus sellele toetusele samadel tingimustel kui vastuvõtva liikmesriigi kodanikel vastavalt määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikele 2.

Kohtukulud

- 52 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ (mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ) artikli 7 lõike 1 punkti c ja artikli 24 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et liidu kodanikule, kes vastuvõtvast liikmesriigis õpib ja samal ajal teeb seal tegelikku ja tulemuslikku tööd, mis annab talle „töötaja” staatuse ELTL artikli 45 tähenduses, ei saa keelduda andmast õpinguteks toimetulekutoetust, mida antakse selle liikmesriigi kodanikele. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on uurida faktilisi asjaolusid, mis on vajalikud hindamiseks, kas põhikohtuasja hageja tegevused on piisavad selle staatuse omandamiseks. Asjaolu, et asjaomane isik sisenes vastuvõtva liikmesriigi territooriumile peamise kavatsusega seal õppida, ei oma tähtsust tema „töötaja” staatuse kindlaksmääramisel ELTL artikli 45 tähenduses, ja järelikult ka selle kindlaksmääramisel, kas tal on õigus sellele toetusele samadel tingimustel kui vastuvõtva liikmesriigi kodanikel vastavalt nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires artikli 7 lõikele 2.

Allkirjad